

Aan de formateur,
Dr. G. Benedictus

Leeuwarden, 17 april 2015

Geachte heer Benedictus,

Op 7 april jl. rapporteerde u aan Provinciale Staten uw bevindingen als informateur ten behoeve van de vorming van een College van Gedeputeerde Staten voor Fryslân. U en de heer de Rouwe nodigden bij die gelegenheid de partijen, die niet bij de collegevorming zijn betrokken, uit om ideeën voor het coalitieprogramma bij u in te dienen. Graag maakt de Partij van de Arbeid van die uitnodiging gebruik. Wij sluiten op deze manier ook aan bij de intentie, uitgesproken in de motie van D66 en Statenbreed ondersteund.

De PvdA vraagt uw aandacht voor een drietal onderwerpen waarvan wij vinden dat zij in de komende vier jaar een extra impuls verdienen. Hieronder geef ik graag in het kort per onderwerp de concrete plannen zoals wij die vorm hadden willen geven, als wij zelf betrokken waren geweest in de komende coalitie.

1. *Ondersteunende maatregelen ten behoeve van een succesvolle transitie van zorgtaken naar de gemeenten. Voor de zorgtaken geldt voor ons het principe 'lokaal tenzij'. De Provincie kan een bijdrage leveren aanvullend op het gemeentelijk beleid.*
  - a. Werkgelegenheidsfonds instellen voor medewerkers in de zorg om mensen aan het werk te houden en tegelijkertijd te scholen voor de zorg van de toekomst.
  - b. Kleinschalige woonvoorzieningen voor ouderen en gehandicapten creëren, verspreid over de provincie, ook in de kleinere kernen. Aanleunwoningen en appartementen die goed onderhouden en modern zijn.
  - c. Ondersteunen van wooninitiatieven van groepjes ouderen die zelf het initiatief nemen om bij elkaar te gaan wonen of van kinderen om een woning voor hun ouders op het eigen erf of een appartement in hun woning te realiseren.
  - d. Woningen van ouderen goed isoleren zodat de energielasten laag zijn.
  - e. Renovatie en/of herbestemming van bestaande zorg-gebouwen stimuleren en mogelijk maken door belemmeringen weg te nemen
  - f. Moderne technologie mogelijk maken in woningen zodat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.

2. *Het versterken van het MKB, banenmotor van de samenleving.*
  - a. De deskundigheid bij bedrijfsovernames bevorderen, leningen met marktconforme of lage rentes voor bedrijfsovernames.
  - b. Een ondernemersnetwerk stimuleren. Daarmee kunnen verkopende en potentieel kopende ondernemers en jonge starters met bestaande bedrijven gekoppeld worden.
  - c. Het stimuleren van het onderwijsaanbod waar Fryske bedrijven behoefte aan hebben en van ondernemerschap en zelfredzaamheid van studenten op het MBO en HBO.

- d. Verbinding en samenwerking tussen scholen en bedrijven bevorderen, de kloof tussen bedrijfsleven en onderwijs verkleinen.
  - e. Het realiseren van de tweede fase van University Campus Fryslân.
  - f. Subsidies en leningen tegen een laag rentetarief verstrekken, of zelf deelnemen in innovatieve en economische MKB-activiteiten.
  - g. Internationale handel en de innovatiekracht van het MKB stimuleren en bevorderen.
3. *Betaalbaar en goed wonen voor iedereen.*
- a. Bijdragen in de kosten van het energiezuinig maken (naar B-niveau) van particuliere woningen.
  - b. Energieneutraal maken van sociale huurwoningen, belemmeringen wegnemen voor de woningbouwcorporaties.
  - c. Bewonerscoöperaties helpen die bezig zijn met verduurzaming van woningen en opwekken duurzame energie.

In de bijlage bij deze brief vindt u een verdere onderbouwing van deze drie initiatieven.

Wij hopen natuurlijk dat de partijen die bezig zijn met de opstelling van het coalitieakkoord deze onderwerpen ook belangrijk vinden en hierin aanleiding zien om voorstellen zoals verwoord in deze brief een plekje te geven in de plannen voor de komende vier jaren.

Tot slot vragen wij graag uw aandacht voor het feit dat bovenstaande drie onderwerpen natuurlijk niet de enige belangrijke onderwerpen zijn. Twee zaken willen wij graag onder uw aandacht brengen:

1. De plannen voor Culturele Hoofdstad 2018. De PvdA vindt dat de uitverkiezing van Leeuwarden/Fryslân een uitgelezen kans geeft om een belangrijke, structurele, impuls te geven aan de Friese economie. Wij zijn trots op deze uitverkiezing en vinden daarom dat door middel van afspraken in het coalitieakkoord een zekere basis gelegd moet worden onder de plannen voor CH2018.
2. *Wurkje foar Fryslân*. De PvdA vindt dat er stevig geïnvesteerd moet worden in werkgelegenheid en duurzaamheid. Het uitvoeringsprogramma *Wurkje foar Fryslân* is naar ons oordeel een goed uitgebalanceerd programma hiervoor, en kan dus onverkort worden voortgezet.

Graag lichten wij onze plannen nog nader toe als dat door u of door de beoogde coalitiepartijen gewenst wordt.

Met vriendelijke groeten,

Jannewietske de Vries
Partij van de Arbeid Statenfractie

BIJLAGE

ZORG VOOR IEDEREEN

Zorg dichtbij.

Per 1 januari is er veel veranderd in Nederland als het gaat om de zorg voor mensen die ondersteuning nodig hebben. De gemeente is verantwoordelijk geworden voor een groot deel van de zorg aan ouderen, mensen met een verstandelijke, lichamelijke of psychische beperking. De provincie kan zijn steentje bijdragen om ervoor te zorgen dat ouderen en mensen met een beperking op een plezierige manier in hun eigen vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen.

De directe zorg voor de mensen is een gemeentelijke verantwoordelijkheid, maar de provincie kan wel degelijk iets extra's doen. Omdat we ervan overtuigd zijn dat iedereen oud wil worden in zijn eigen vertrouwde omgeving én dat heel veel mensen zeer gemotiveerd werken in de zorg. Het is zonde om die kracht verloren te laten gaan.

Goede spreiding van woningen

De provincie moet inzetten op een goed aanbod van woningen voor ouderen, gehandicapten en mensen met een psychische beperking. Iedereen moet een woning kunnen hebben die bij hem past en waarbij in de eigen woonsituatie op een moderne manier aanvullend zorg geboden kan worden. Het is daarbij belangrijk dat de woningen goed verspreid liggen over de provincie. Mensen moeten kunnen wonen in de streek waar zij willen. De woningen moeten goed zijn van kwaliteit, goed geïsoleerd en ze moeten een goed wooncomfort hebben.

Behoud van werk in de zorg.

Tijdelijk is er even minder werk, maar over een paar jaren hebben we iedereen weer nodig. We kunnen deze overbrugging mogelijk maken. In de langdurige zorg verdwijnen door de transities een kleine 900 fulltime banen in Fryslân. Het gaat dan om ongeveer 1400 mensen die hun baan dreigen te verliezen. Over twee jaar hebben we die mensen weer heel hard nodig. Echter, dan is de zorg wel veranderd. De professionals in de zorg zullen andere vaardigheden moeten laten zien, mogelijk in een andere sector moeten kunnen werken.

Daarvoor moet een werkgelegenheidsfonds voor de zorg opgericht worden, waarmee medewerkers in de zorg in dienst kunnen blijven bij hun werkgever en een deel van hun tijd kunnen gebruiken om geschoold te worden. Op die manier worden ze breed inzetbaar en zijn ze er klaar voor als de werkgelegenheid weer aantrekt.

Samen met werkgevers in de zorg, ROC's en Hogescholen en de zorgverzekeraar afspraken maken om het provinciale werkgelegenheidsfonds voor de zorg in te zetten om de mensen die in Fryslân werken in de zorg, aan het werk te houden én klaar te maken voor de toekomst!

Goede woningen

Ouderen en mensen met een beperking willen het liefst zo veel en zo lang mogelijk de regie houden over hun eigen leven. Dat houdt ze in hun kracht en biedt zo veel mogelijk kansen op volop mee te (blijven) doen in de samenleving. De woonsituatie moet daartoe de mogelijkheden bieden. De zogenaamde 'Huistest' biedt mensen de mogelijkheid aan optimaal kansen te benutten om zelfstandig te blijven wonen.

Doordat de ouderen met een kleinere zorgvraag niet meer gaan wonen in een intramurale setting komen veel verzorgingstehuizen leeg te staan. In Fryslân zijn veel verzorgingstehuizen al vóór 1985

gebouwd en daarom eigenlijk niet meer op een betaalbare manier geschikt te maken voor ouderen die zelfstandig willen wonen.

Zo'n 1300 appartementen moeten worden afgestoten en nog eens 1800 appartementen herbestemd worden. Vooral voor die kernen waar het verzorgingstehuis ook een sociale functie kan hebben is renovatie geboden, inzet voor andere bestemmingen in het sociale domein en gebruik door derden. Hierdoor kan een belangrijke functie voor de gemeenschap behouden blijven en wordt leegstand en verloedering voorkomen.

- Kleinschalige woonvoorzieningen, verspreid over de provincie, dus ook in de kleinere kernen.
- Aanleunwoningen en appartementen die goed onderhouden en modern zijn.
- Wooninitiatieven van groepjes ouderen die zelf het initiatief nemen om bij elkaar te gaan wonen.
- Initiatieven van kinderen om een woning voor hun ouders op het eigen erf of een appartement in hun woning te realiseren.
- Woningen die goed geïsoleerd zijn zodat de energielasten laag zijn.
- Renovatie en/of herbestemming van bestaande gebouwen.

Samen met de gemeenten, betrokken inwoners, zorgverzekeraar, en andere stakeholders wordt een goed spreidingsplan gemaakt, afgestemd op de verschillende behoeftes. De provincie financiert in de vorm van cofinanciering de extra kosten die gemaakt moeten worden om deze woningen te realiseren, in vergelijking tot 'gewone' woningen. Dit verdient zichzelf weer terug.

Slimme woningen

Slimme woningen zijn woningen die voorzien van moderne technologische voorzieningen het zelfstandig wonen mogelijk maken, in combinatie met nieuwe vormen van zorg en ondersteuning. Om dit te realiseren is een breedbandverbinding noodzakelijk, waardoor ICT-toepassingen als Beeldzorg overal binnen handbereik komen. Beeldzorg biedt mogelijkheden om 24-uurs zorg of ondersteuning en praktische hulp door een zorgaanbieder te realiseren in de eigen, vertrouwde woning, tegen een, voor de gemeente betaalbaar tarief. Beeldzorg kan daarnaast ook van betekenis zijn voor het onderhouden van sociale contacten met familie en vrienden. Het werkt mee aan het voorkómen van sociaal isolement.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF: BANENMOTOR VAN DE SAMENLEVING

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is dé banenmotor van Fryslân: 60% van de werknemers zit bij het MKB, 58% van alle omzet komt van het MKB en meer dan 90% van de bedrijven valt eronder. MKB-bedrijven zijn voor de economische ontwikkeling en het maken en behouden van werk van essentieel belang. Hierbij niet het belang van de werknemer uit het oog verliezen.

Kennis en banen behouden.

Als provincie moet Fryslân het hebben van prachtige MKB-ondernemingen. Er zijn nu ongeveer 500 bedrijven in Fryslân waarbij bedrijfsopvolging een probleem is. Zonder voortzetting gaan er tradities en, belangrijker nog, banen verloren. Daarom:

- De deskundigheid bij bedrijfsovernames bevorderen. Door ondernemers trapsgewijs (financieel) te ondersteunen bij het inhuren van goede begeleiding en hiervoor een duidelijk loket te openen.
- Leningen met marktconforme of lage rentes voor bedrijfsovernames. Dit kan, bijvoorbeeld, door microkredieten en kredietunies.
- Een ondernemersnetwerk stimuleren. Daarmee kunnen verkopende en potentieel kopende ondernemers en jonge starters met bestaande bedrijven gekoppeld worden. Het doel hierbij is het behouden en innoveren van werk. Hierbij staan de MKB-ondernemers en hun werknemers centraal.

Onderwijs als sleutel voor succes.

Fryslân stimuleert aanbod van onderwijs voor jonge mensen: 'fan pjut oant promovendus'. Zo kan het MKB putten uit een aanbod van werknemers die optimaal gekwalificeerd zijn en dat ook blijven. Daarom moet er onderwijs zijn voor jong en oud, voor mensen met en zonder beperking.

- Het stimuleren van het onderwijsaanbod waar Fryske bedrijven behoefte aan hebben en van ondernemerschap en zelfredzaamheid van studenten op het MBO en HBO.
- Verbinding en samenwerking tussen scholen en bedrijven bevorderen, bijvoorbeeld in Het Bildt, Kollum en Dokkum. Deze verbinding moet de kloof tussen bedrijfsleven en onderwijs verkleinen. Dat levert direct banen op.
- Het realiseren van de tweede fase van University Campus Fryslân met een eigen faculteit en een fonds voor structureel onderzoek. Wetsus en de Dairy Campus hebben daarbij blijvend een belangrijke verbindende en aanjagende rol.

Fryslân versterken door Fryske export en innovatie.

Ontwikkeling, vernieuwing en vooruitgang, daar streeft Fryslân naar. Innovatie legt daarvoor de basis. Samen met ondernemers en het onderwijs heldere keuzes maken voor de (toekomstige) werkgelegenheid in Fryslân. Zorg, watertechnologie, agri & food, de maakindustrie, duurzaamheid en toerisme vormen hierbij de kern. Wat we in Fryslân 'uitvinden' moet zijn weerslag krijgen op onze regionale economie en werkgelegenheid. Export hiervan kan ons daarnaast niet ver genoeg reiken.

- Subsidies en leningen tegen een laag rentetarief verstrekken, of zelf deelnemen in innovatieve en economische MKB-activiteiten, om welzijn te bevorderen en persoonlijke ontwikkeling te stimuleren. We stellen de mens centraal. De door de provincie al beschikbaar gestelde 'revolverende' fondsen zetten we hierbij in.
- Internationale handel en de innovatiekracht van het MKB stimuleren en bevorderen. Dit doen we door het gebruiken van netwerken en het zoeken, ontwikkelen en bevorderen van ontwikkelgebieden in het buitenland. Zo kan ons MKB hun ware kracht laten zien. In de komende periode willen we samen met het MKB minimaal vier 'exportgebieden' ontwikkelen.
- Provinciaal geld gebruiken om bestaande structuren te laten samenwerken en economische en innovatieve activiteiten te stimuleren. We geven ze net dat duwtje in de rug dat nodig is.

BETAALBAAR EN GOED WONEN VOOR IEDEREEN

De afgelopen jaren is er een forse stap gezet om betaalbaar wonen voor iedereen mogelijk te maken. Voor huurders en eigenaren. De provincie organiseerde een 'Provinciale Woontop'. Hierdoor zijn bouwers, makelaars, woningbouwcorporaties en overheden samen in actie gekomen om problemen op de woningmarkt op te lossen.

Ook is er door de provincie fors geïnvesteerd in wonen. Een bedrag van in totaal 65 miljoen euro. Jaarlijks wordt er een 'Woonoffensief' gehouden: een grote gezamenlijke actie om de verkoop van woningen te stimuleren. Dit bevordert de doorstroming van de gehele woningmarkt.

Een goede woningmarkt begint bij aandacht voor starters. Zij hebben een goede entree nodig op de woningmarkt. Voor hen moet de aanschaf en het wonen in een koophuis bereikbaar en betaalbaar zijn. Dit zorgt er ook voor dat huurwoningen vrijkomen voor mensen voor wie ze bedoeld zijn. De provincie kan starters helpen met energiebesparende maatregelen en door het opknappen van woningen te stimuleren. Zo voorkomen we ook dat woningen verpauperen. Dit is slecht voor het aanzien van een wijk of dorp. Wanneer er voor starters nieuwe knelpunten ontstaan, moet de provincie als eerste kijken of zij kunnen helpen. De provincie dient daarom extra aandacht te besteden aan toekomstige starters en de mogelijkheden om te investeren in maatregelen om een huis duurzamer te maken.

Verduurzamen van woningen

Goed en betaalbaar wonen kunnen we bereiken door huurwoningen energieneutraal te maken. Een lagere energierekening en wonen in een comfortabel huis is goed voor de bewoner. Het is ook goed voor de eigenaar. Door te investeren in een huis, behoudt een woning beter zijn waarde. En uiteindelijk is het goed voor iedereen. We werken samen aan een goede en aantrekkelijke woonomgeving. We dragen bij aan een energieneutraal en klimaatvriendelijk Fryslân. De huur gaat misschien iets omhoog, maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd door lagere energiekosten. Er zijn ook kansen om mensen in een huurflat te laten profiteren van de opbrengsten van duurzame energie. Dit kan door op alle flatgebouwen in Fryslân zonnepanelen te realiseren. Het 'Friese Energie Fonds' kan dit mogelijk maken. Op korte termijn met woningbouwcorporaties en huurders een actieplan voor opstellen.

Wijken dorpen zelf zeggenschap over opbrengsten

Een behoorlijk aantal inwoners van wijken en dorpen hebben de handen ineengeslagen om samen te werken aan besparing van energie. Leeuwarder wijken als de Oranjewijk, Achter de Hoven en Westeinde zijn goede voorbeelden. Ook dorpen zoals Reduzum en Wommels zetten stevig in op duurzaamheid.

In de toekomst kunnen alle wijken en dorpen in Fryslân werken aan duurzaamheid en besparing van energie. Er zijn ook mogelijkheden dat inwoners van huurwoningen samen een energiecoöperatie vormen, bijvoorbeeld per flat of wijk. De komende tijd in gesprek gaan met huurders en woningbouwcorporaties om te kijken hoe de provincie deze energiecoöperaties kan faciliteren en de oprichting ervan kan stimuleren. Zulke coöperaties kunnen samen duurzame stroom inkopen of, bijvoorbeeld, deelnemen aan zonneparken op eigen of nabij gelegen flatgebouwen of huurwoningen. Daken van publieke gebouwen kunnen door de overheid ter beschikking gesteld worden aan een wijk of dorp. Zo kunnen huurders van bijvoorbeeld een rijtjeswoning daar gezamenlijk zonnepanelen realiseren.

Het opwekken van eigen energie in Fryslân heeft een groot voordeel. We kunnen profiteren van de opbrengsten. En daardoor kunnen we investeren in, bijvoorbeeld, voorzieningen die we graag samen in stand willen houden. Inwoners moeten kunnen profiteren van alle duurzaam energieprojecten die in Fryslân worden gerealiseerd. Inwoners krijgen zeggenschap over de besteding van deze opbrengsten.

Iedereen moet kunnen profiteren van energiebesparende maatregelen. Extra inzet is nodig om dit mogelijk te maken voor inwoners met een smalle beurs. Het helpt als inwoners elkaar hiermee zoveel mogelijk helpen en onderling stimuleren. Een vergelijkbaar maar duurzaam huis en een buurman met een stevig lagere energierekening zal inwoners overtuigen ook energiebesparende maatregelen te nemen. Provinciale Staten heeft aan de provincie gevraagd om op korte termijn te kijken naar mogelijkheden waarbij inwoners met een smalle beurs kunnen deelnemen in zonneparken in Fryslân.

- In Fryslân worden 10.000 particuliere woningen gerenoveerd en energiezuiniger gemaakt. 5.000 woningen gaan twee energielabels omhoog en 5.000 woningen gaan één label omhoog tot minimaal 'B' niveau. De provincie draagt bij in de kosten.
- In Fryslân worden 83.000 sociale huurwoningen energieneutraal gemaakt. De provincie neemt de belemmeringen weg, zodat woningbouwcorporaties aan de gang kunnen.
- Bewonerscoöperaties in wijken en dorpen, die werken aan verduurzaming van woningen en het opwekken van duurzame energie, worden geholpen om optimaal gebruik te maken van bestaande subsidiemogelijkheden. Ze mogen zelf beslissen over de besteding van de opbrengsten.